

KONSTITUCINIS TEISMAS 2014–2021 M.: FAKTAI IR SKAIČIAI

*Prof. dr. Dainius Žalimas. Konstitucijos egzaminas 2019 m. spalio 28 d.
Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarijos nuotrauka*

Galiu drąsiai sakyti, kad Konstitucinis Teismas 2014–2021 m. pasikeitė neatpažįstamai. Šie metai atnešė naujų patirčių ir netikėtų iššūkių, buvo kupini permainų, įtampos ir susitelkimo. Konstituciniam Teismui teko patirti ir bandymų daryti jam įtaką – didžiuojuosi, kad pavyko tam atsispirti. Toliau plėtojome tokią jurisprudenciją, kuri pelnytai gali būti laikoma oficialiosios konstitucinės doktrinos plėtros pavyzdžiu daugeliui valstybių ir daugeliu klausimų.

Vienas didžiausių pastarųjų metų iššūkių – individualaus konstitucinio skundo instituto įgyvendinimas. Viena vertus, jis privertė rasti racionalų būdą taip organizuoti įstaigos darbą, kad nereikėtų prašyti papildomų lėšų ir padidėjęs darbo krūvis nesutrikdytų jos veiklos. Kita vertus, konstitucinis teisingumas tapo realiai prieinamas žmogui, siekiančiam ginti savo teises, todėl buvo ypač svarbu pasiekti, kad žmonės, nesuteikiant jiems nepagrįstų lūkesčių, nenusiviltų teisingumu net ir supratę, kad ne į kiekvieną jų pateiktą klausimą bus atsakyta taip, kaip tikėtasi. Manau, mums tai pavyko, o sprendžiu iš to, kad individu-

alių konstitucinių skundų skaičius yra didelis, nors vos keli procentai jų atitinka Konstitucijoje ir įstatymuose nustatytus reikalavimus ir tampa konstitucinės justicijos bylomis.

Noriu pasidžiaugti išaugusiu Konstitucinio Teismo tarptautiniu autoritetu. Neslėpsiu, kad ši sritis man ypač svarbi, todėl labai reikšmingais laikau Konstitucinio Teismo pasiekimus tarptautinėje erdvėje, ypač solidarizuojantis su ES Rytų partnerystės šalių euroatlantinės integracijos siekiais ir prisidedant prie teisės viršenybės sklaidos šiose šalyse. Bene geriausiai tarptautinį Konstitucinio Teismo autoritetą liudija 2017 m. Lietuvoje įvykęs pirmasis Europoje Pasaulio konstitucinės justicijos konferencijos kongresas. Konstitucinis Teismas organizavo ir kitus reikšmingus pasaulyje ir Europoje tarptautinius renginius, jo ekspertine nuomone pasitikima įgyvendinant bendrus konstitucinės justicijos institucijų projektus.

Per šiuos beveik septynerius metus principinga Konstitucinio Teismo veikla šalyje ir tarptautinėje erdvėje tapo drąsos, nepriklausomumo ir nešališkumo etalonu. Lietuvoje pasikeitusį požiūrį į Konstitucinį Teismą rodo nuo neigiamo –1,5 proc. 2013 m. iki +30,9 proc. 2021 m. gegužę išaugęs pasitikėjimas juo. Tarp kitų valstybės institucijų (įskaitant teismus) Konstitucinis Teismas turi išskirtinį autoritetą. Kitaip nei kitų teismų, Konstitucinio Teismo nepalietė galimos korupcijos skandalai.

Neabejotinai vienas iš svarbių veiksnių, leidusių pasiekti tokių reikšmingų Konstitucinio Teismo veiklos pokyčių, tapo ir pažangios permainos įstaigos administravimo srityje. Apie jas ir apie kitus pasiekimus išsamiau – toliau šioje apžvalgoje.

Apibendrinti faktai ir skaičiai rodo, kad Konstitucinis Teismas nuo 2014 m. iš nepaslankios, nuo visuomenės atsiribojusios, šiuolaikinių technologijų vengusios įstaigos tapo atvira, skaidria, didelį visuomenės pasitikėjimą turinčia ir kasdiniame jos gyvenime svarbia institucija.

Tikiu, kad Konstitucinio Teismo raida 2014–2021 m. yra negrįžtama ir jis išliks europine, modernia, tvirtą autoritetą šalyje ir pasaulyje turinčia, visuomenės vertinama konstitucinės justicijos institucija.

**Dainius Žalimas,
Konstitucinio Teismo pirmininkas**

Plėtota pavyzdinė Europos lygio jurisprudencija, kurios reikšmingiausi aspektai yra:

– **Lietuvos valstybingumo pagrindų įtvirtinimas:** valstybės nepriklausomybė, demokratija, prigimtinės žmogaus teisės ir laisvės įprasmintos kaip amžinosios konstitucinės vertybės; aiškiai išdėstyta konstituciškai reikšmingų aktų hierarchija, išskiriant tris pamatinius šiuolaikinės Lietuvos valstybės konstitucinius aktus – 1918 m. vasario 16 d. Lietuvos Nepriklausomybės Akta, 1990 m. kovo 11 d. Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos Akta „Dėl Lietuvos Nepriklausomos Valstybės atstatymo“ ir Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio Tarybos 1949 m. vasario 16 d. deklaraciją. Šie aktai yra pirminiai Lietuvos konstitucinės teisės šaltiniai, jie niekada negali būti pakeisti ar panaikinti net referendumu.

– **Konstitucijos, kaip antimažoritarinio akto, sampratos įtvirtinimas:** pagarba kiekvieno žmogaus orumui yra suprantama kaip būtinas demokratinės valstybės elementas, ji tapo požiūriu į žmogaus teises išeities tašku; sustiprintas diskriminacijos draudimas, pabrėžiant, kad ji negali būti teisinama vyraujančiais visuomenės daugumos stereotipais, o Konstitucijos tekste įtvirtintas nediskriminavimo pagrindų sąrašas nėra išsamus (diskriminuojančiu elgesiu taip pat laikomas, pavyzdžiui, priekabiavimas, be kita ko, priekabiavimas dėl lyties ar seksualinis priekabiavimas, draudžiama diskriminuoti tokiais Konstitucijos tekste nenurodytais pagrindais kaip amžius, seksualinė orientacija ar lytinė tapatybė); Konstitucija įtvirtinta kaip piliečių lygybės, o ne privilegijų aktas (todėl konstituciškai nepateisinamas yra privilegijų teikimas prezidento sutuoktiniui, dėl buvimo teisėju ar tarnystės bažnyčioje).

– **Konstitucijos pataisų konstitucingumo doktrina:** Konstitucijos pataisos negali būti bet kokios, o tos, kuriomis siekiama paneigti minėtas amžinąsias vertybes (valstybės nepriklausomybę, demokratiją, prigimtinių žmogaus teisių pobūdį), negali būti priimtos net ir referendumu; išsamiai atskleista Konstitucijos nuostatų keitimo tvarka ir konstitucingumo kriterijai.

– **Vakarietiškos geopolitinės orientacijos įtvirtinimas:** ypatinga konstitucinė vertybė yra Lietuvos Respublikos narystė Europos Sąjungoje (ES) ir NATO, besiremianti vertybiniu bendrumu su demokratinėmis Europos ir Šiaurės Amerikos valstybėmis, kuri taip pat negali būti paneigta Konstitucijos pataisomis.

– **Parlamentinės ir pliuralistinės demokratijos sampratos įtvirtinimas:** opozicija ir jos teisių

užtikrinimas yra būtinas parlamentinės pliuralistinės demokratijos elementas; žiniasklaidos laisvė taip pat yra pliuralistinės demokratijos ramstis (ne kartą apgintas nacionalinio transliuotojo nepriklausomumas), tačiau ji nesuderinama su demokratijos pagrindus griaunančia dezinformacija, prieš kurios sklaidą valstybė turi imtis visų veiksmingų priemonių; būtinybė užtikrinti vienodą apsaugą visų šeimų gyvenimui, nepaisant to, ar jos grindžiamos santuoka, ar kitu šeimos sukūrimo pagrindu ir nepaisant šeimą sukūrusių asmenų lyties.

– **Su tarptautine teise ir ES teise derintas Konstitucijos nuostatų aiškinimas:** pati Konstitucija įpareigoja jos nuostatas aiškinti atsižvelgiant į tarptautinės teisės ir ES teisės normas, kurios yra konstitucinis žmogaus teisių apsaugos minimumas. 2014–2021 m. laikotarpiu gerokai dažniau remtasi tarptautinės teisės ir ES teisės šaltiniais – jais naudotasi beveik 55 proc. Konstitucinio Teismo bylų, iš jų daugiau nei 30 proc. bylų remtasi ES teisės šaltiniais ir beveik pusėje bylų – Europos Tarybos teisės šaltiniais, įskaitant Europos Žmogaus Teisių Teismo (EŽTT) jurisprudenciją ir Venecijos komisijos dokumentus. Pastaraisiais metais ypač sėkmingai klostėsi Konstitucinio Teismo ir EŽTT dialogas vienu balsu ginant žmogaus teises kaip universalias konstitucines vertybes – ne tik EŽTT jurisprudencija yra vienas iš šaltinių sprendžiant konstitucinės justicijos bylas, bet ir EŽTT remiasi Konstitucinio Teismo plėtojama oficialiąja konstitucine doktrina.

– **Demokratiųjų rinkimų ir referendumų principų įtvirtinimas:** ypač daug dėmesio skirta laisvų, sąžiningų ir teisingų rinkimų principams (išnyko tokie praeities reiškiniai kaip masinis rinkėjų papirkinėjimas), išsamiai atskleistas konstitucinio referendumo instituto turinys.

– **Konstitucinio Teismo įgaliojimų ginant Konstitucijos ir teisės viršenybę įtvirtinimas:** Teismo nutarimų retroaktyvaus taikymo doktrina, pagal kurią išskirtiniais konstituciškai pateisinamais atvejais tam tikri antikonstituciniai įstatymai iš esmės gali būti pripažinti niekiniais (tokie, kurie paneigtų valstybės nepriklausomybę, demokratiją, prigimtinių žmogaus teisių pobūdį ar kuriais būtų siekiama įveikti Konstitucinio Teismo baigiamojo akto galią).

– **Teisėkūros ir valstybės tarnybos skaidrumas ir viešumas kaip būtinas demokratijos elementas:** įstatymų ir kitų teisės aktų leidybos skaidrus ir viešas procesas, į kurį turi būti įtraukta visuomenė ir atitinkamos srities ekspertai; teisės aktų priėmimas skubos ir ypatingos skubos

tvarka galimas tik išskirtiniais konstituciškai pateisinamais atvejais (Konstitucinio Teismo jurisprudencija daug prisidėjo prie to, kad beveik išnyko masinis įstatymų ir kitų teisės aktų priėmimas naudojantis tokiomis skubiomis procedūromis); demokratijos nesuderinamumas su korupcija ir valstybės pareiga imtis visų veiksmingų kovos su korupcija ir jos prevencijos priemonių.

– Konstitucinis Teismas savo jurisprudencijoje ne kartą apgynė **teismų ir teisėjo nepriklausomumą** (pvz., dėl teisėjo neteisėto atleidimo), teismų prieinamumą žmonėms (pvz., eliminuotas reikalavimas, kad tik advokatas galėtų surašyti

apeliacinį skundą, dėl kurio apeliacija buvo neprieinama mažas pajamas turintiems asmenims). Tačiau Konstitucinis Teismas negynė nepagrįstų siekių išplėsti teisėjų imunitetą, kurie galėjo užkirsti kelią kovai su korupcija teismuose.

– 2014–2021 m. laikotarpiu **iš viso** Konstituciniame Teisme gauta **daugiau nei 600 kreipimųsi** (kartu su individualiais konstituciniais skundais) ir išnagrinėta **daugiau kaip 130 konstitucinės justicijos bylų** pagal daugiau kaip 190 kreipimųsi. Gerokai sutrumpėjo bylų nagrinėjimo trukmė – nuo 3–4 metų (2014 m.) iki vidutiniškai **vienų metų** (2021 m.).

INDIVIDUALUS KONSTITUCINIS SKUNDAS

2019 m. rugsėjo 1 d. įvyko esminis Lietuvos konstitucinės justicijos modelio pokytis – pradėjo veikti **individualaus konstitucinio skundo institutas**. Debatai ir mėginimai įtvirtinti šį institutą iki tol tęsėsi daugiau kaip dešimtmetį.

Įvesti individualų konstitucinį skundą tapo įmanoma ir dėl to, kad Konstitucinis Teismas iš naujo įvertino šio instituto įgyvendinimo sąnaudas ir atsisakė iki 2014 m. keltų nepagrįstų reikalavimų Konstitucinio Teismo finansavimą padidinti keliais milijonais eurų ir juos skirti naujo pastato statybai ir kelių dešimčių naujų etatų įsteigimui. Pabrėžtina, kad individualaus konstitucinio skundo institutas 2019 m. įtvirtintas **nepareikalavus iš valstybės nė vieno papildomo euro**, t. y. šis institutas įdiegtas neviršijus įprastų kasmetinių valstybės biudžeto asignavimų Konstituciniam Teismui.

Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje individualus konstitucinis skundas įtvirtintas kaip veiksminga žmogaus teisių gynbos priemonė, papildanti jų gynimą kituose teismuose. Iš žmonių Konstituciniame Teisme laimėtų bylų matyti, kad individualaus konstitucinio skundo institutas ne tik leidžia konkrečiam asmeniui apginti savo teises, bet ir sudaro prielaidas keisti visą teisinę sistemą bei yra papildomas įrankis EŽTT sprendimams įgyvendinti ir peticijų EŽTT skaičiui mažinti. Praėję beveik dveji individualaus konstitucinio skundo instituto veikimo metai parodė, kad neišsipildė skeptikų nuogastavimai, jog dėl šio instituto mažės visuomenės pasitikėjimas Konstituciniu Teismu (jis išlieka stabiliai didelis, nors maždaug 97 proc. individualių konstitucinių skundų nepriimami nagrinėti).

TARPTAUTINIS BENDRADARBIAVIMAS

Tarptautinio bendradarbiavimo srityje Konstitucinio Teismo vienas svarbiausių prioritetų buvo demokratijos ir teisės viršenybės sklaida. Tai lėmė aktyvią veiklą stiprinant ES Rytų partnerystę, kartu nuosekliai ir veiksmingai įgyvendintą Lietuvos užsienio politikos gairės. Veikla plėtota keliomis kryptimis: inicijuoti ir įgyvendinti teismo bendradarbiavimo projektai; sėkmingai organizuoti reikšmingiausi tarptautiniai konstitucinės justicijos institucijų renginiai; dalytasi patirtimi ir teiktos konsultacijos kitų šalių konstitucinės justicijos institucijoms.

– 2017 m. surengtas **Pasaulio konstitucinės justicijos konferencijos IV kongresas** „Teisės viršenybė“. Lietuva tapo pirmąja Europos valstybe, įgijusia teisę organizuoti šį pasaulinį renginį, kiekvieną kartą vykstantį vis kitame žemyne (todėl

Lietuva yra kol kas vienintelė Europos valstybė, kurioje buvo surengti ir pasaulinis, ir europinis konstitucinės justicijos kongresai). Konstituciniam Teismui teko išskirtinė galimybė ir didelė atsakomybė priimti daugiau nei 400 dalyvių iš 91 pasaulio valstybės. Didžiuojamės galėję specialiojo svečio teisėmis į šį pasaulinį konstitucinės justicijos forumą įtraukti Taivano konstitucinį teismą.

– 2019 m. surengtas **XXII tarptautinis Europos ir lyginamosios konstitucinės teisės kongresas** „Demokratijos samprata ir konstitucinė justicija“, kuriame dalyvavo beveik 90 konstitucinių teismų teisėjų ir konstitucinės teisės mokslininkų iš 28 valstybių.

– Sėkmingai įgyvendinti **tarptautinio teismo bendradarbiavimo projektai** stiprinant konstitu-

cinių teismų vaidmenį ir teikiant ekspertinę pagalbą **ES Rytų partnerystės** šalims Moldovai, Sakartvelui, Ukrainai: specialus ES techninės pagalbos Moldovos konstituciniam teismui projektas, taip pat du Vystomojo bendradarbiavimo projektai, skirti Moldovos, Sakartvelo ir Ukrainos konstituciniams teismams (iki 2014 m. Konstitucinis Teismas nebuvo dalyvavęs jokiam tarptautiniame projekte).

– **Istorinis pasiekimas Ukrainoje – šalies konstitucijos pataisos** dėl Ukrainos europinės tapatybės ir euroatlantinės integracijos (siekimų tapti ES ir NATO nare negrįžtamumo): pavyko inicijuoti tokių konstitucinių pataisų idėją ir dalyvauti ją įgyvendinant, dalijantis Lietuvos patirtimi. Panašiai Lietuvos patirties įkvėptas europinę integraciją, kaip nacionalinio konstitucinio identiteto elementą, savo jurisprudencijoje įtvirtino Moldovos konstitucinis teismas.

– **Nuosekliai smerkiami Rusijos ir Baltarusijos autoritariniai režimai**, naudojantys konstitucinius teismus tarptautiniams nusikaltimams vykdyti, diktatūrai stiprinti, demokratijai ir žmogaus teisėms naikinti: 2015 m. inicijuotas **Batumio procesas**, kurio tikslas – pasmerkti Rusijos Federacijos konstitucinį teismą už dalyvavimą vykdamas agresiją – leidimą aneksuoti Krymą; 2020 m. pasmerktas Baltarusijos konstitucinis teismas už sprendimą legitimuoti falsifikuotus prezidento rinkimus ir paskelbti antikonstitucine Koordinacinę tarybą; sėkmingai inicijuotos

nacionalinės sankcijos Rusijos teisėjams, taip pat nacionalinės, Baltijos šalių ir europinės sankcijos Baltarusijos teisėjams; 2020 m. Europos konstitucinių teismų konferencijai pateiktas siūlymas pašalinti iš jos Rusijos ir Baltarusijos konstitucinius teismus už šurkščius teisės viršenybės, demokratijos ir pagarbos žmogaus teisėms principų pažeidimus.

– Užmegztas ir plėtotas bendradarbiavimas su **Baltarusijos pilietine visuomene**: teiktos konsultacijos dėl ateities demokratinės Baltarusijos konstitucijos projekto, kitų teisinės reformos planų.

– 2015 m. Vilniuje įsteigta **Baltijos ir Juodosios jūrų regionų valstybių konstitucinės justicijos asociacija (BBCJ)**, kuriai, be Lietuvos, priklauso Lenkijos, Moldovos, Sakartvelo ir Ukrainos konstituciniai teismai.

– Aktyviai dalyvauta **Europos komisijos „Demokratija per teisę“ (Venecijos komisija)** veikloje rengiant ekspertines nuomones ir pasiūlymus dėl jos svarstyty dokumentų, taip tiesiogiai prisidedant prie Europos konstitucinės minties plėtojimo, demokratijos stiprinimo ir žmogaus teisių puoselėjimo.

– Atsisakyta neturinčių praktinės naudos ir šalies geopolitinės orientacijos neatitinkančių kelionių į tolimas, taip pat autoritarinių režimų valdomas šalis, kurių konstituciniai teismai nėra nepriklausomi ir tarnauja priešingiems demokratijai ir žmogaus teisėms tikslams.

ŠIUOLAIKINIS ADMINISTRAVIMAS

Įdiegta moderni vadyba, skaidrūs viešieji pirkimai, racionalus valstybės biudžeto lėšų naudojimas, optimizuota institucijos struktūra, nustatyti aukščiausi darbo kokybės standartai, vietoj buvusios popierinės dokumentų apskaitos naudojamos pažangiausios technologijos. Administravimo praktikoje „paprotingą teisę“ pakeitė vadovavimasis įstatymu.

– Siekiant racionaliai naudoti vidaus išteklius ir lėšas, pertvarkyta buvusi gremėzdiška administracinė struktūra – **daugiau kaip per pusę sumažinta struktūrinių padalinių, kartu ir vadovaujančių darbuotojų**: liko trys padaliniai vietoj buvusių septynių.

– Skaidrūs viešieji pirkimai leido taupyti jiems skirtas lėšas, pavyzdžiui, trečdaliu sumažinti tokio pat lygio komandiruotėms skirtas išlaidas.

– Efektyvus lėšų naudojimas, viešųjų pirkimų procedūrų skaidrumas ir administracinės struktūros pertvarka leido **be papildomų valstybės biu-**

džeto asignavimų prisiimti papildomas funkcijas ir įgyvendinti tarptautinio bendradarbiavimo prioritetus: Konstitucinio Teismo finansavimo lygis liko panašus nuo 2014 m., be papildomų asignavimų įgyvendintas individualaus konstitucinio skundo institutas.

– **Įdiegus elektroninę dokumentų valdymo sistemą**, modernizuotas dokumentų tvarkymas (iki tol jie buvo segami į kelis skirtingų darbuotojų žinioje buvusius popierinių dokumentų segtuvus).

– 2015 m. kaip perteklinė ir neturinti teisinio pagrindo privilegija *de facto* panaikintas iki tol veikęs Konstitucinio Teismo pirmininko reprezentacinis fondas (*de jure* panaikintas 2019 m.).

– Panaikintos kitos nepagrįstos privilegijos: pavyzdžiui, siekiant užkirsti kelią neskaidriam tarnybinių automobilių naudojimui, 2017 m. atsisakyta teisėjus į darbą ir iš jo vežioti tarnybiniu transportu, tai leido **dešimt kartų sumažinti su transportu susijusias sąnaudas**.

RYŠIAI SU VISUOMENE

Užtikrintas nuolatinis visuomenės informavimas apie Konstitucinio Teismo veiklą: atvertos durys visiems, norintiesiems susipažinti su institucijos veikla, pradėta aktyviai bendradarbiauti su žiniasklaida, akademinė bendruomene, moksleiviais. Konstitucinis Teismas tapo atvira visuomenei, aktyvia, matoma ir gerbiama šiuolaikine institucija.

– Sukurta ir nuolat tobulinama kokybiškai nauja, šiuolaikiška Konstitucinio Teismo interneto svetainė. Informacija joje pateikiama lietuvių, anglų ir prancūzų kalbomis. Nuo 2015 m. institucijos veikla viešinama socialiniuose tinkluose.

– Patobulinus paieškos sistemą, visa informacija, įskaitant oficialiąją konstitucinę doktriną, Konstitucinio Teismo svetainėje yra lengvai surandama.

– Nuo 2014 m. Konstitucinis Teismas, formuodamas gerąją Konstitucinio Teismo veiklos viešinimo praktiką ir laikydamasis Europos teismų veiklos viešumo tradicijų, net tuo metu nesant įstatymo nustatytos pareigos, pradėjo skelbti veiklos metinius pranešimus. Šie pranešimai pristatomi visuomenei ir skelbiami Konstitucinio Teismo svetainėje.

– Ypač aktyviai plėtota šviečiamoji veikla. Be įvairių visuomenės informavimo projektų, įgyven-

dintų geranoriškais bendradarbiavimo pagrindais (be užmokesčio žiniasklaidos priemonėms), skaitytos paskaitos įvairių visuomenės grupių atstovams (progimnazijų moksleiviams, Trečiojo amžiaus universiteto studentams ir kt.), suintensyvėjo leidybinė veikla, daugiausia dėmesio skiriant elektroniniams leidiniams, kuriuos visi norintieji galėtų skaityti nemokamai.

– Nuo 2016 m. vieši Konstitucinio Teismo posėdžiai transliuojami tiesiogiai internetu (tai padaryta nesant įstatyme nustatytos pareigos ir pirma kitų teismų), transliaciją galima matyti Konstitucinio Teismo svetainėje.

– Nuolat pasisakyta įvairiomis visuomenei aktualiomis ir jautriomis temomis, ypač daug dėmesio skirta viešam ir visuomenei suprantamam Konstitucinio Teismo aktų aiškinimui.

– Kaip rodo visuomenės nuomonės tyrimai, pasitikėjimas Konstituciniu Teismu išaugo nuo 2014 m. vasarį buvusio +0,6 proc. (pasitiki 30,0 proc., nepasitiki 29,4 proc.) iki +30,9 proc. 2021 m. gegužę (pasitiki 46,7 proc., nepasitiki 15,8 proc.) (Visuomenės nuomonės ir rinkos tyrimų centro „Vilmorus“ duomenys).

MOKSLAS IR PRANEŠIMAI

Konstitucinio Teismo jurisprudencija skatina konstitucinės teisės mokslo raidą. Todėl naujausia jurisprudencija ir kitos veiklos aktualijos nuolat pristatomos mokslinėje literatūroje, taip pat pranešimuose nacionalinėse ir tarptautinėse konferencijose. Vien Konstitucinio Teismo pirmininkas D. Žalimas 2014–2021 m. paskelbė daugiau kaip 60 įvairių publikacijų ir perskaitė daugiau kaip 90 pranešimų. Svarbiausios jų temos:

– Lietuvos valstybės nepriklausomybės atkūrimo teisiniai aspektai; pasipriešinimas sovietinei okupacijai, okupacijos žalos atlyginimo problema;

– vakarietiškos geopolitinės orientacijos įtvirtinimo šalies Konstitucijoje svarba;

– Konstitucijos pataisų konstitucingumas ir amžinosios konstitucinės vertybės, konstitucinių principų hierarchija;

– Konstitucijos nuostatų samprata; konstitucinės justicijos reikšmė, tendencijos ir vaidmuo; konstitucinių teismų įgaliojimai, jų nepriklausomumas;

– pliuralistinės demokratijos samprata ir iššūkiai, be kita ko, keliama politinio populizmo;

– demokratiniai teisėkūros principai, visuomenės dalyvavimas teisėkūroje;

– Europos žmogaus teisių konvencijos įgyvendinimas; bekompromisis žmogaus teisių gynimas; nediskriminavimo principo reikšmė;

– teritorinio vientisumo apsauga, Krymo aneksijos neteisėtumas;

– teisės viršenybės įtvirtinimas ir apsauga susidūrus su regioniniais iššūkiais Moldovoje, Sakartvele, Ukrainoje; šiose šalyse įgyvendinamos konstitucinės reformos, jų iššūkiai.

SKAIČIAI

Nuo 2017 m. Konstitucinio Teismo oficialią svetainę www.lrkt.lt aplankė daugiau nei **330 tūkst.** lankytojų

Atsisakius teisėjų privilegijų ir 5 automobiliais sumažinus institucijai priklausiusį autoūkį, 2020 m., palyginti su 2015 m., Konstitucinio Teismo transporto sąnaudos sumažėjo **10 kartų**

Šiuo metu daugiau kaip **3 000** lankytojų seka Konstitucinio Teismo aktualijas *Facebook* paskyroje

2014–2021 m. Konstitucinis Teismas priėmė daugiau kaip **570 aktų.** Didžiąją jų dalį sudaro sprendimai dėl individualių konstitucinių skundų priimtino

Užtikrinus skaidrias viešųjų pirkimų procedūras, iš Konstituciniam Teismui skirtų 800 tūkst. eurų Pasaulio konstitucinės justicijos konferencijai organizuoti buvo sutaupyta ir grąžinta į biudžetą daugiau kaip **250 tūkst. eurų**

Nuo 2014 m. Konstitucinio Teismo svetainėje tiesiogiai buvo transliuota **90** Konstitucinio Teismo posėdžių

Bendrovės „Vilmorus“ 2020 m. rugsėjo mėn. atliktos apklausos duomenimis, Konstitucinis Teismas institucijų lentelėje pakilo į **5 vietą** iš 10 vietos, užimtos 2014 m.

2020 m. individualūs konstituciniai skundai sudarė **93 proc.** visų Konstituciniame Teisme gautų kreipimųsi

2014–2021 m. paskelbta daugiau kaip **150** įvairių publikacijų ir pranešimų konstitucinės justicijos temomis

REIKŠMINGIAUSIOS KONSTITUCINIO TEISMO BYLOS 2014–2021 M.

2014-01-24 Konstitucijos pataisos negali būti bet kokios; jomis negali būti panaikintos amžinosios Konstitucijos nuostatos
Lietuvos valstybingumui

2014-07-11 Toliau plėtota Konstitucijos pataisų doktrina, išsamiai išaiškintas konstitucinis referendumo institutas
Lietuvos valstybingumui

2017-12-19 Seksualinis priekabiavimas yra diskriminacijos forma, orumo žeminimas ir šiurkštus žmogaus teisių pažeidimas
Žmogaus teisių užtikrinimui

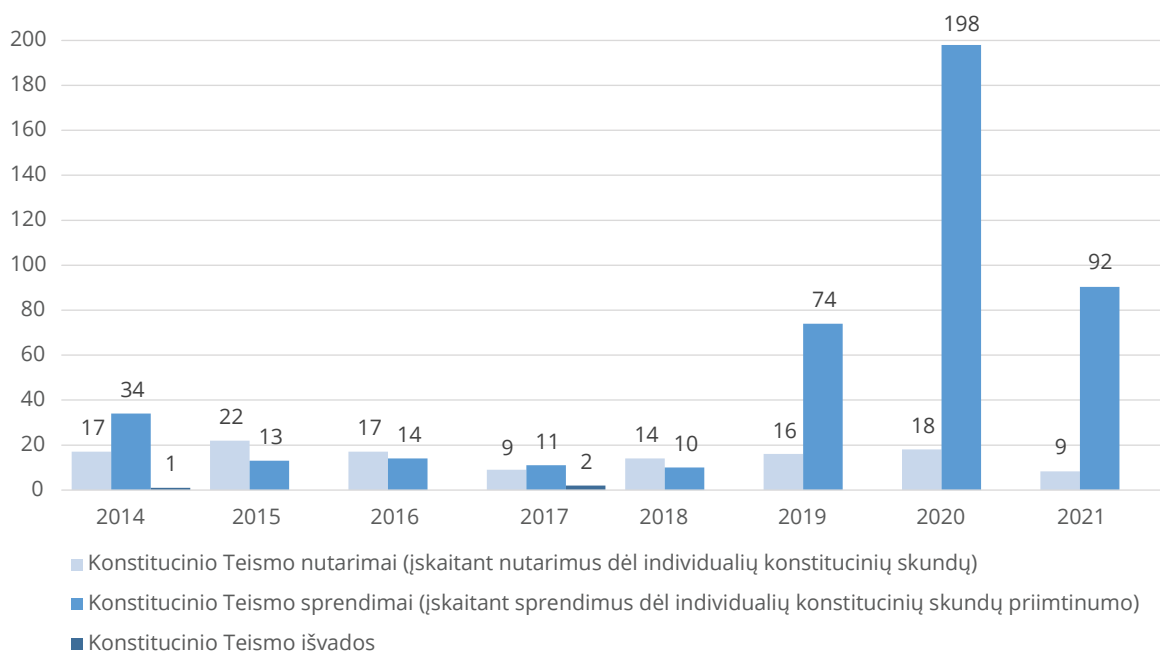
2019-01-11 Turi būti užtikrinta vienoda apsauga visų šeimų gyvenimui, nepaisant to, ar jos grindžiamos santuoka, ar kitu šeimos sukūrimo pagrindu ir nepaisant šeimą sukūrusių asmenų lyties
Žmogaus teisių užtikrinimui

2019-04-16 Suformuluoti konstituciniai reikalavimai, taikomi teisėkūros procesui: jis turi būti skaidrus, viešas, turi būti sudarytos prielaidos užtikrinti teisės aktų kokybę
Teisėkūros kokybės užtikrinimui

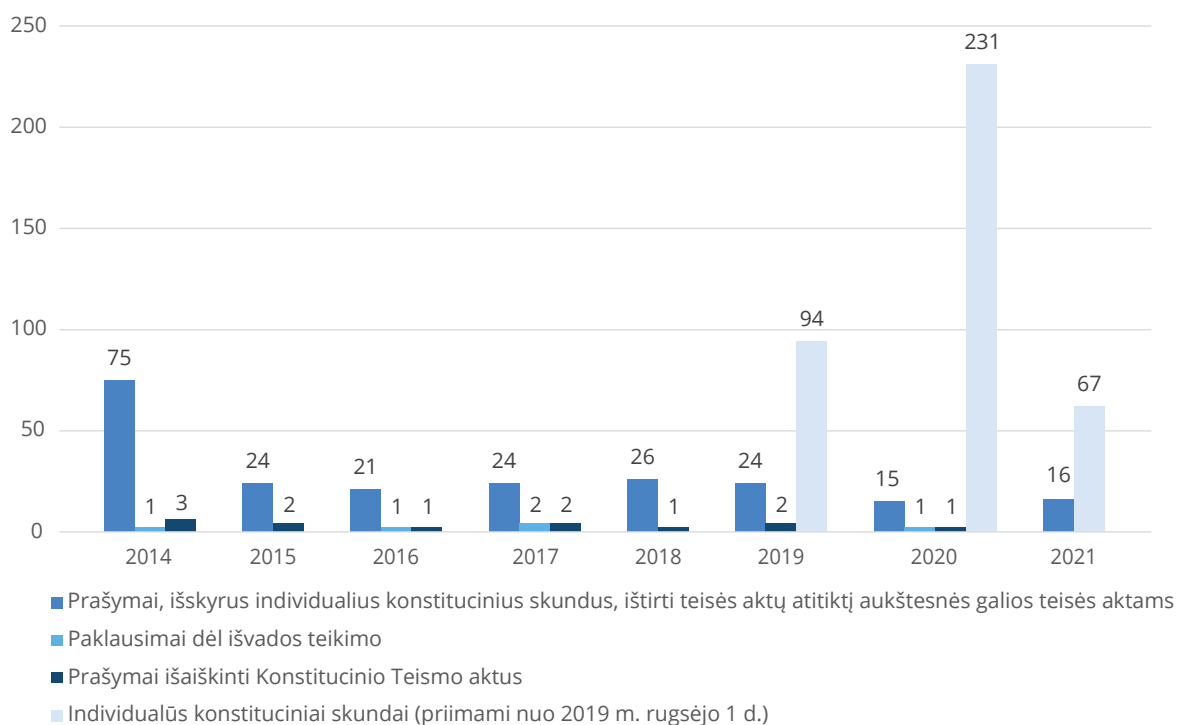
2020-03-09 Teisėjams negali būti suteiktas platesnis imunitetas nei nustatytasis Konstitucijoje, priešingu atveju jie būtų nepagrįstai išskirti iš visuomenės ir tai suponuotų Konstitucijos draudžiamos privilegijos suteikimą
Privilegijų panaikinimui

2020-07-30 Pateikta Lietuvos valstybės pamatinių konstitucinių aktų samprata; išsamiai išaiškintas konstitucinių įstatymų konstitucinis institutas
Lietuvos valstybingumui

KONSTITUCINIO TEISMO AKTAI 2014–2021 M.

KREIPIMAI Į KONSTITUCINĮ TEISMĄ PAGAL JŲ KATEGORIJAS 2014–2021 M.

KONSTITUCINĖS JUSTICIJOS BYLOS, IŠNAGRINĖTOS PAGAL INDIVIDUALIUS KONSTITUCINIUS SKUNDUS, 2019–2021 M.

2020-03-18 Įstatymų leidėjas turi teisę numatyti galimybę atidėti paskirtos bausmės vykdymą už tam tikras nusikalstamas veikas, be kita ko, už tokias, kurios pagal baudžiamąjį įstatymą yra pavojingiausios, bet neprivalo to daryti

Nenustatyta prieštaravimo Konstitucijai

2020-09-11 Nesiverčiantys profesine veikla atestuoti architektai negali būti verčiami priklaudyti Architektų rūmams – architektų profesinės savivaldos institucijai

Nustatytas prieštaravimas Konstitucijai

2021-03-04 Siekiant išvengti grėsmės valstybės ar visuomenės saugumui, gali būti keliama sąlyga, kad asmenys, ketinantys vykdyti ūkinę veiklą valstybės ir visuomenės saugumui svarbiuose ūkio sektoriuose, nebūtų patraukti baudžiamojon atsakomybėn dėl tam tikrų nusikaltimų

Nenustatyta prieštaravimo Konstitucijai

2021-03-19 Teismui nutraukus teisės pažeidimo bylą, asmuo turi teisę į būtinų ir pagrįstų išlaidų advokatui atlyginimą

Nustatytas prieštaravimas Konstitucijai

2021-04-14 Neterminuotas draudimas stoti į valstybės tarnybą gali būti nustatytas tik asmenims, padariusiems itin pavojingus nusikaltimus, *inter alia* Lietuvos valstybei ar valstybės tarnybai

Nustatytas prieštaravimas Konstitucijai

Viena reikšmingiausių konstitucinės justicijos bylų pagal individualų konstitucinį skundą išnagrinėta **2021 m. kovo 19 d. nutarimu**

dėl išlaidų advokatui atlyginimo asmeniui, nepadariusiam teisės pažeidimo.

Ši byla įrodo neseniai Lietuvoje įdiegto individualaus konstitucinio skundo instituto veiksmingumą ir jo potencialą ateityje sumažinti tuo pačiu klausimu pradedamų bylų EŽTT skaičių

Individualių konstitucinių skundų nagrinėjimas yra naujausia Konstitucinio Teismo funkcija, įgyvendinama **nuo 2019 m. rugsėjo 1 d.**

Per šį laikotarpį iš viso gauti **392** individualūs konstituciniai skundai, iš jų net **366** skundus pateikė fiziniai asmenys. **57** skundai pateikti padedant advokatui

TARPTAUTINĖS TEISĖS IR ES TEISĖS ŠALTINIAI, KURIAIS BUVO REMTASI 2014–2021 M. PRIIMTUOSE KONSTITUCINIO TEISMO AKTUOSE

Iš viso bylų, kuriose panaudoti
tarptautinės teisės ir ES teisės šaltiniai
54 proc.

